

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens omnia Gavanti Commentaria in Rubricas Breviarii - Cum
Indicibus Decretorum, Rerum atque Verborum notabilium

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Invitatorio. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39775

clesia Judaica, tum etiam in Ecclesia Christiana.

V. Gavant pag. 50. col. 2. n. 6. -- *Ut do. et S. Gregorius lib. 7. Epist. 63. &c.* Quod in allegata Epistola scribit Gregorius Magnus, nimirum Damasum Papam ex Beati Hieronymi traditione accepisse, ut ad imitationem Hierosolymitanæ Ecclesiæ, Romæ etiam cantaretur *Alleluja*, id cautè intelligendum est, ut optimè adnotat Gavantus ipse, nec non Cardinalis Bona *loc. cit.* non enim eo tempore in Ecclesia Romana cantari cœpit *Alleluja*, sed cum tempore tantum Paschali concineretur, Damasi tempore statutum est, ut prædicta vox etiam extra tempus Paschale adhiberetur. Porro vivente Damaso adeo frequentabatur prædicta vox *Alleluja*, ut in funere quoque Defunctorum diceretur, idque colligitur ex *Epist. 30.* Divi Hieronymi, in qua narrat, quod, dum agebantur exequia Fabiolæ, templa resonabant hujus vocis cantu. In Sacris item Defunctorum Liturgiis ab Hispanis dicebatur *Alleluja*, ut legitur in Missali Gotthico, sive Mozarabico,

& in Ecclesia Gallicana eandem Ritum servatum fuisse, ostendunt Acta S. Radegundis apud Baronium *anno 590. num. 39.*

Hac voce sæpè utitur Ecclesia in suis officiis post Antiphonas, Responsoria, & Versiculos, præcipuè Paschali tempore; omitti tamen solebat etiam antiquitus à Septuagesima usque ad Pascha, quia tale tempus tristiæ est, atque luctus.

Observandum superest, quod utrumque verbum, nimirum *Alleluja*, & *Amen*, Ecclesiæ sermone adeo consecratum est, ut neque Græci, neque Latini, aliæve Nationes linguis suis interpretari ausæ fuerint, quinimò Apostoli ipsi in scriptis suis eadem retinuerant, neque in aliud idioma transstulerunt, seu interpretati sunt, ut eadem ratione loqueremur in Terris, quibus Sancti gloriam Dei laudant in Cælis. Divus enim Isidorus libro 6. cap. 19. ait: *Amen. & Alleluja sacrosancta sunt, ut etiam Johannes refert, audisse caelestes exercitus dicentium Amen, & Alleluja, ac per hoc sic in terris oportet utraque dici, sicut in Cælo resonant.*

De Invitatorio, XIX.

RUBRICA.

- 1 **I**nvitatorium semper dicitur in omni Officio ad Matulinum cum Psalmo *Venite, exultemus*, ordine in principio Psalterii descripto; sed variatur pro Officii qualitate, ut in Psalterio & Proprio de Tempore, ac in Proprio & Communi Sanctorum.
- 2 Non dicitur in die Epiphania, nec in triduo ante Pascha, ut suis locis notatur: nec in Officio Defunctorum per annum, excepto die Commemorationis omnium fidelium Defunctorum, ac in die obitus seu depositionis Defuncti, & quandocumque dicuntur tres Nocturni.

Novæ Observationes & Additiones ad Gavanti

Cap. V. De Invitatorio.

I. Gavant. pag. 51. col. 1. n. 1. -- *Con- vocat omnes degentes undique &c.* Invitatorium dicitur signum illud, quo Ecclesia Filios suos ad Officium vocat, & reipsâ Psal- mus *Venite* est quædam invitatio. In Officio Mozarabico S. Isidori Invitatorium vocatur *sonus*, quasi Tuba esset excitans homines ad Deum laudandum. In Regula verò Monacho-

chorum, Auctore Anonymo, quem tamen Magistrum communiter vocant, Invitatorium dicitur *Versus aperi ionis*, seu *Responsorium hortationis*. Romæ olim nullum erat Invitatorium, quod ad hanc usque diem servatur tribus ante Pascha diebus, & in Defunctorum Officiò sollemniter non celebrato; quando autem Romæ receptum fuit, dicebatur Invitatorium his tantum diebus, quibus Populus ad Officium convenire consueverat, unde Populi gratia Matutino fuit insertum. Ex Romanis Ordinibus colligitur, majoribus Festis duo Officia noctu celebrata fuisse, primum recitabatur in Sacello Pontificio, & hoc quidem sine Invitatorio, secundum verò dicebatur cum Invitatorio, quia Populus huic intererat; Amalarius testatur *Supplemento cap. 4.* ætate sua Invitatorium Dominicæ dumtaxat Officiò, non verò feriali præfixum fuisse, quia Populus plerumque diebus, quibus exercetur opus servile, Officiò non interveniebat, neque ad illud invitabatur; Clerici verò, atque Monachi, qui ex lege sui Status, seu Instituti ad Officium tenebantur, ad hoc recitandum Invitatorio opus non habebant. Et Græcolas *lib. 1. cap. 27.* asserit, Invitatorium à Monachis originem habere, qui hoc signo manè excitabantur, & ut expergerent, promebantur illa verba: *Venite, adoremus Dominum*; inde Invitatorii occasione Psalmus *Venite* additus fuit, ex quo desumptus est Versiculus ille, *Venite, adoremus*. Hæc tamen intelligenda sunt de antiquissimis Monachis, nam in Regula S. Benedicti *cap. 9.* præscribitur, quòd post prædictum Hymnum glorificationis Psalmus 94. Invitatorius appellari solitus, sit decantandus, idque in ipso Divini Officii exordio. Antè S. Benedicti tempora recitatum fuisse, quidam volunt ex S. Athanasio, qui in Sermonè de Deipara testatur, Christianos ad precum principium invitantes invicem, & adhortantes clamare solitos verba hujus Psalmi. Et Marcus Gazæus Diaconus, qui vivebat Anno Domini 430.

Processionem describit Christifidelium, Psalmum *Venite, exultemus*, concinentium, & in Versiculorum Psalmi intercessione dicentium *Alleluja*, quæ modulatio quandam Invitatorii speciem repræsentat.

Rursus in prædicta Regula S. Benedicti non solum præscribitur recitatio Psalmi 94. sed etiam additio Antiphonæ. Antiphona autem, ait Martene in suo Commentario, hic vocat Invitatorium huic Psalmò præmitti solitum, v. g. *Regem Confessorum Dominum venite adoremus*, quod Amalarius vocat Invitatoriam Antiphonam, id quod confirmat Ordo Romanus XI. Benedicti. in quo *num. 52.* habetur: Infra Albas Paschæ ad Matutinum Invitatorium *Surrexit Dominus verè &c.* Repetitur autem aut ex toto, aut ex parte ad singulos Psalmi Versiculos, idque à tempore S. Benedicti, ut scribit Boherius in suo Comment. Meminit Amalarius in *Supplemento ad lib. 4. de Offic. Div.* quod habetur in *Analectis tom. 2.* Invitatorium juxta Regulam S. Benedicti festivis diebus hebdomadalibus sine modulatione Antiphonæ solere dici; cum enim in dicta Regula habeatur de Psalmò 94. quòd *su certè decantandus*, hinc Bernardus Cassinensis existimat, talem Psalmum aliquando in directum esse dicendum, & sine Antiphona, ut legitur pariter in Petri Diaconi Textu, & certè Paulus Augustinus à Janua relatus Martene observat in *Regulam cap. 12.* particulam *De interdum esse negativam*, ut idem sit decantare, ac non cantare, sed simpliciter sine vocis modulatione.

II. Gavant. pag. 51. col. 1. n. 5. -- *In die Epiphaniæ non dicitur &c.* In die sollemni Epiphaniæ Invitatorium Romæ hæctenus non dicitur ob rationes allegatas à Gavanto, nempe ne bis idem Psalmus repetatur, & reverà Benedictini, qui ad tertium Nocturnum cantica habent, sicut etiam Carthusiani, qui Psalmos Epiphaniæ proprios recitant, inter quos Psalmus *Venite*, non habetur, eum ab Officii initio cum Invitatorio in Epiphaniæ Festo decantant; eundem esse morem

Cisterciensium, testatur Card. Bona *loc. supracit.* ubi ait -- Nos verò, qui ex præscripto Regulae nostrae in tertio Nocturno tria Cantica è veteri Testamento psallimus, ipsa etiam apparitionis die Invitatorium more soli-

to decantamus -- Hæc Card. Bona: Constat tamen ex Amalarii Supplemento supracit. omisum fuisse etiam apud Benedictinos in Epiphania hunc Psalmum in Officii initio, & in secundo Nocturno decantatum.

De Hymnis. XX.

RUBRICA.

- 1 **H**ymni semper dicuntur in qualibet Hora, præterquam à triduo ante Pascha, usque ad Vesperas Sabbati in Albis exclusivè, & præterquam in Officio Defunctorum.
- 2 Ad Matutinum Hymnus dicitur post Psalmum, Venite, repetito Invitatorio, præterquam in die Epiphania: ad Laudes, & Vesperas dicitur post Capitulum: ad Horas, ante Psalmos: ad Completorium, post Psalmos, & Antiphonam.
- 3 Dicuntur autem in Officio de Tempore, ut in Psalterio, quando proprii Hymni in Proprio de Tempore non adsunt: qui Hymni de Psalterio in Dominicis, & Feriis assignati, dicuntur ab Octava Pentecostes usque ad Adventum (Dominica infra Octavam Corporis Christi excepta) & ab Octava Epiphania usque ad Dominicam I. Quadragesimæ exclusivè. In Officio de Sanctis dicuntur, ut in Communi Sanctorum, nisi proprii in Proprio Sanctorum habeantur.
- 4 In Nativitate Domini usque ad Epiphaniam, in Festo Corporis Christi, & per Octavam, & quancumque sit Officium Beatae Mariae tam novem, quam trium Lectionum, etiam tempore Paschali, in fine omnium Hymnorum (præterquam in fine Hymni, Ave maris stella, & Hymni ad Laudes in Festo Corporis Christi, qui habet ultimum versum proprium) dicitur: Jesu, tibi sit gloria, Qui natus es de Virgine: ut in ejus Officio parvo: etiam si dicantur Hymni de Sanctis, qui infra Octavas prædictas celebrantur, dummodo Hymni illi sint ejusdem metri, nec habeant ultimum versum proprium, ut Hymnus S. Crucis ad Vesperas, & plurimorum Martyrum ad Matutinum.
- 5 In Epiphania Domini, & per Octavam, in fine omnium Hymnorum dicitur: Jesu, tibi sit gloria, Qui apparuisti Gentibus.
- 6 A Dominica in Albis usque ad Ascensionem, in Pentecoste, & per Octavam, in fine omnium Hymnorum dicitur: Deo Patri sit gloria, & Filio, qui à mortuis: etiam in Festis Sanctorum eodem tempore Paschali occurrentium, dummodo Hymni sint ejusdem metri, nec habeant ultimum versum proprium, qui non mutatur, ut supra.
- 7 In Ascensione autem usque ad Pentecosten (præterquam in Hymno, Salutis humanae Sator) dicitur: Jesu, tibi sit gloria, Qui victor in Cælum redis: similiter etiam in Festis tunc occurrentibus.

8 In Transfiguratione Domini dicitur: *Jesu, tibi sit gloria, Qui te revelas parvulis. Aliis temporibus terminantur Hymni, ut suis locis ponitur.*

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Cap. VI. De Hymnis.

I. Gavant. pag. 51. col. 2. n. 1. -- *Hymni Græcè, Laudes Latine &c.* Quod Græcè dicitur Hymnus, Latine redditur Laus Dei; & equidem Augustinus egregie in *salum* 48. ait: *Hymnus scitis quid est? Cantus est cum Laude dei. Si laudas Deum, & non cantas, non dicis Hymnum. Si cantas, & non laudas Deum, non dicis Hymnum. Si laudas aliquid, quod non pertinet ad laudem Dei, & si cantando laudas, non dicis Hymnum.* Hæc itaque tria Hymnum, juxta Augustini mentem, constituunt, ut observat etiam Gavantis: Cantus, Laus, & Dei. Advertendum tamen, quod cantus ille debet esse metricus, alioquin Hymnus nuncupari non possit. Hinc Isidorus *lib. 5. Etymol. cap. 19.* Hymnum sic describit: -- *Canticum laudatum pro eo, quod sit carmen letitiae, & laudis.* Et Divus Ambrosius in *Orat. contra Auxentium de Basilicis non trahendis Hereticis*, Hymnos à se compositos, carmina vocat: *Hymnorum*, inquit, *meorum carminibus deceptum Populum servent, grande carmen istud est, quo nihil potentius.*

De Hymnorum origine superfluum hoc loco censemus aliqua agere, cum plurimi de ea copiose ac eruditè scripserint, & compertum sit apud omnes, non modo ab Hebræis verum numen, sed & ab Ethnicis inanes ipsorum Deos Hymnis fuisse celebratos. Hujusmodi Hymnorum auctores Hymnographi dicti sunt: inter eos autem celeberrimi fuerunt, Linus, Musæus, Callymachus, & Homerus. Porro Auctor est Pausanias in *Bæoticis*, Lycium Oden primum omnium Hymnos composuisse, quod tamen ab aliis inficiatur, affirmantibus, Anthum Anthedonium primum Hymnographum fuisse.

Dubitatur, num inter vetustissimos Hymnographos locum habeat Orpheus, ex quo Tatianus, ac Clemens Alexandrinus negent Hymnos, qui sub Orphei nomine circumferuntur, ipsius esse. Verùm hos Scriptores decipi, eruditè demonstrat Guilielmus Canterus in *novis Lectionibus lib. 2. cap. 2.* Certè Pausanias advertit, Hymnos Orphei religione, sanctitate, & elegancia cæteris omnibus anteire. Apud Hebræos Moyses, aliique Vates Hymnos Deo cantarunt, ut ex Sacris literis patet, idque multis antè sæculis, quàm Poëta in Græcia flourerent, ut immeritò Græci primam sibi Hymnorum inventionem attribuant. David quoque Hymnographus antonomastice à Philone *lib. de Munito cap. 9.* appellatur, & quidem merito, cum Psalmorum Liber, quorum saltem præcipua pars Davidem habet Auctorem, *Liber Hymnorum* hebraicè inscribatur. Advertit tamen optimè Guyetus *lib. 3. cap. 5.* quod Hymni nostri à Psalmis ea ratione discrepant, quod Psalmus Dei Laudes generatim metricè prosequatur, seu quatenus ejus gloria in opere Creationis, vel in mirabilibus Legis antiquæ effulget, Hymnus verò noster speciatim, seu quatenus ipsius Magnalia nobis in Mysterio, seu Sancto, qui colitur, referantur: quapropter perfecta erit Hymni nostri Definitio, quod sit Cantus metricus continens laudem Dei propriam diei, vel Festi, quod celebratur.

Antiquissimum esse ritum in Ecclesia cantandi Hymnos in Laudem Dei compositos, pluribus Ecclesiasticæ Historiæ monumentis comprobari potest. Philo enim Judæus agens de Therapeutis Alexandria, quos veteres omnes, ac plerique recentiores Christiani.